

GRANICE RAVNOPRAVNOSTI

Devora Belonik, *Feminizam u hrišćanstvu, Žena u ogledalu Svetog pisma, Pravoslavni stav*, Gutenbergova galaksija, Beograd 2002.

U nekim slučajevima, za prikazivača svakako zahvalnijim, prikaz knjige moguće je započeti „metodom“ *in medias res*, a u nekim drugim, kao što je ovaj koji sledi, skoro je nemoguće zaobići „početak“, odnosno, sve ono sa čim će se čitalac sresti pre nego što do *središta stvari* dođe. Dakle, počnimo od početka.

Za one koji knjigu čitaju „od korice do korice“, kao i za one koji, bivajući privučeni naslovom, odlučuju da li će knjigu kupiti ili ne, nedoumice, da ne kažem problemi, počinju već sa naslovnom stranom (koricom) studije Devore Belonik, magistra bogoslovja, iz Njujorka, *Feminizam u hrišćanstvu, Žena u ogledalu Svetog pisma, Pravoslavni stav*.

Ako zanemarimo broj naslova koji je sam po sebi zbunjujući, ne možemo a da se ne upustimo u analizu svakog od njih, pojedinačno. „Glavni“ naslov, *Feminizam u hrišćanstvu*, „iskušenje“ je za svakog hrišćanina, kao i za svakog intelektualca. Da li je ova, malo verovatna konstrukcija, izraz potpune dekadencije savremenog intelekta, koji je, tragajući za retkim primerima neistraženog i neizrečenog, pribegao spajanju nespojivog, ili samo marketinška strategija autora i izdavača, teško je reći. No, iako još nismo preskočili sve prepreke koje nas udaljavaju od suštine ove studije, moramo da istaknemo da čitaču koji do suštine dođe, postaje jasno šta bi navedeni naslov trebalo da znači, ali, mislim da primedba autoru ostaje. *Feminizam i hrišćanstvo*, bio bi naslov koji bi mnogo vernije oslikavao poruku i sadržaj knjige.

Što se drugog naslova tiče, *Žena u ogledalu Svetog pisma*, uvidom u originalni (*Feminism in Christianity*,

An Orthodox Christian Response), a još više uvidom u sadržaj, postaje jasno da su redaktori sasvim neopravdano i svojevrijedno ovu odrednicu ubacili. Iako se izložena materija odnosi na položaj žene u pravoslavnoj crkvi, te se autor često poziva i na odlomke Svetog pisma, problematika navedena u ovom drugom naslovu time ne biva potpuno obrađena, ponajviše zato što i nije tema studije.

Poslednji naslov, *Pravoslavni stav*, iako najmanje sporan, ipak nije dovoljno određen. Da li je to stav pravoslavne crkve i koje pravoslavne crkve? Ovde bi, naravno, čitaoca trebalo upoznati sa različitim tumačenjima osnovnih dogmi od strane različitih pravoslavnih crkava, kao i sa novim ekumenističkim stremljenjima izvesnog broja pravoslavnih teologa koja nisu opštepriznata i prihvaćena u pravoslavnom svetu. No, nažalost, ovakva analiza prelazi okvire, kao i dimenzije jednog prikaza, te se (ne)razumevanje i tumačenje teksta ostavlja, o ovom pitanju, već prilično neinformisanoj domaćoj čitalačkoj publici.

Predgovor, ispod koga je potpisana Radmila Rakić, profesor (ne navodi se čega i gde), iako dobrodušan i u celini, sa aspekta života (Srpske) pravoslavne crkve, tačan, ipak zrači naivnošću jednog srednjoškolskog, pisanog sastava. Nedopustiv propust izdavača, jer izvorni tekst Devore Belonik koji sledi predstavlja ozbiljan dijalog pravoslavlja i feminizma, namenjen, kao informacija, i članovima pravoslavne crkve našeg vremena, i aktivistkinjama feminističkog pokreta kod nas. Kažem, *nedopustiv*, jer intelektualna radoznalost pomenute čitalačke publike zahteva ipak malo viši nivo izražavanja.

I najzad, stigosmo do teksta studije.

Kao što je već napomenuto, *Feminizam u hrišćanstvu* je svojevrsni dijalog između pravoslavnog i feminističkog tumačenja osnovnih dogmi pravoslavne vere. Reč je, naime, o onim predstavnicama feminističkog pokreta u Americi koje su smatrale da je hrišćanska vera dobra, čovečna i pravedna, ali su, uverene da su sledbenici Isusa Hrista odstupili od Njegovog pokroviteljskog stava prema ženama i time im onemogućili puno učešće u životu crkve, zaključile da je "najzad došlo vreme da obnove hrišćanstvo u onom obliku u kome ga je zamislio Gospod". (Belonik, 2002:19) U tom smislu, ove "feministkinje hrišćanke" predlagale su ženske nazive za Boga, revii-

dirale Bibliju, uklanjajući ono što su smatrale manje povoljnim za žene, organizovale privatne, kućne rituale... Sve ovo dovelo je do prihvatanja ženskog sveštenstva od strane Episkopalne crkve u SAD, 1974, koja je uvela promenjeno bogoslužjenje, "primerenije životnom iskustvu žena". (Belonik, 2002:20) O kakvoj je crkvi tu zapravo reč, u izlaganju ostaje nerazjašnjeno.

U uvodnom poglavlju, dakle, autor izlaže osnove učenja ovih feministkinja koja se tiču interpretacije delova Svetog pisma i analize kulturoloških i istorijskih naslaga ("pogrešaka") u životu Crkve. Iako temeljni komentar ovog dela učenja ostavlja za poglavlje *Feminizam u ogledalu Svetog pisma*, D. Belonik, već u *Uvodu*, ističe da su verska shvatanja, proistekla iz ovog pokreta, nespojiva sa učenjima pravoslavne crkve kao i da su povezana i pothranjivana liberalizmom u SAD. (Belonik, 2002:22,23)

Slede poglavlja u kojima se, dvostrano, razmatraju učenja o Svetoj trojici, ličnosti Gospoda Isusa Hrista i Njegovoj ljudskoj i božanskoj prirodi, Vaskrsenju, kao i problem rukopoložanja žena i njihovog "aktivnijeg" učešća u životu Crkve. Ono što postaje sasvim jasno nakon upoznavanja sa sadržajem ovih poglavlja jeste činjenica da je feministička teologija ne samo nespojiva sa pravoslavnom dogmatikom, nego vrlo često predstavlja potpuno negiranje osnovnih istina pravoslavlja. Tako, na primer, stav feminističke teologije o nepostojanju bilo kakve veze između duše i tela ima značajne posledice na ono što predstavnice ove teologije smatraju dozvoljenim u oblasti moralnog i seksualnog ponašanja, a što je suštinski suprotno učenju pravoslavne crkve. I dalje: poricanje telesnog vaskrsenja Gospoda Isusa Hrista, kao i njegove čovečanske prirode, izdvojeni su primeri ovog neslaganja.

Ova, svakako provokativna studija završava konstruktivnim *Zaključkom* i zapažanjem o nerazrešenim ili nedovoljno objašnjenim pitanjima u pomesnim pravoslavnim crkvama. Tu su problemi pričešćivanja žena tokom menstrualnog ciklusa, povodom koga autor prvi put tokom izlaganja zauzima nedovoljno jasan stav, reklo bi se, suprotan uhodanoj crkvenoj praksi, zatim problem zabrane ulaska žena u oltar koji, nažalost, opet ostavlja nedovoljno rezrešeno i pitanje ponovnog rukopoložanja *đakonisa*, čina koji

je u ranoj Crkvi dodeljivan ženama. Objašnjenje ove istorijske činjenice, kao i odgovori na pitanja ko su bile đakonise, koju su službu vršile i do kada, izostali su. Ovo je jedan od ključnih nedostataka studije.

Kada bi, posle *Odabrane bibliografije* čitalac mogao da pomisli da je završio sa knjigom, na kraju iste čeka ga još jedno iznenađenje u obliku *Dodatka*.

Ubačen posle logičnog završetka jedne naučne studije i preveden od strane drugog prevodioca (tekst Devore Belonik sa engleskog je prevela Ljubica Đorđević, a *Dodatak* protođakon Radomir Rakić, profesor engleskog jezika na Teološkom fakultetu, u Beogradu), *Dodatak* očigledno ne pripada izvornom tekstu nego je tu „nakalemjen“ pomalo po sistemu, opet srednjoškolskih, zidnih novina. I zaista, posle izlaganja četrdeset i tri brojem i prostorom odvojena pasusa, nailazi se na rezrešenje pitanja o čemu se tu zapravo radi. Radi se, naime o *Zaključcima Među-pravoslavnog savetovanja*, održanog na Rodosu, novembra 1998. godine. Ono što povezuje izvorni tekst Belonikove i zaključke ovog savetovanja jeste slična tematika, a ono što ih razdvaja je niz kontradiktornosti u tumačenju nekih ustanova i života Crkve.

Sve u svemu, ovako koncipirana, knjiga *Feminizam u hrišćanstvu*, predstavlja jedan neozbiljan i površan izdavački poduhvat. Steta, jer se ne radi samo o zanimljivoj, nego nadasve aktuelnoj temi.

